

## Вірші Ліни Костенко

### Зміст

Дощ полив.....	1
Аналіз вірша «Дощ полив».....	1
Кольорові миші.....	1
Аналіз вірша «Кольорові миші».....	2
Чайка на крижині.....	3
Анкета поеми «Чайка на крижині».....	5
Джерела.....	6

### Дощ полив...

Дощ полив, і день такий полив'яний.  
Все блищить, і люди як нові.  
Лиш дідок старесенький, кропив'яний,  
блискавки визбирує в траві.  
Струшується сад, як парасолька.  
Мокрі ниви, і порожній шлях...  
Ген корів розсипана квасолька  
доганяє хмари у полях.



### Аналіз вірша «Дощ полив»

**Тема:** зображення змін у природі внаслідок дощу, який її оновив і омолодив.

**Ідея:** ушляхення дощу як життєдайної, цілющої сили.

**Основна думка:** необхідність дощу як головної умови для розвитку природи.

**Художні особливості вірша:**

**Метафори:** «дощ полив», «струшується сад», «розсипана квасолька доганяє», «все блищить».

**Порівняння:** «струшується сад, як парасолька».

**Епітети:** «порожній шлях», «мокрі ниви».

### Кольорові миші

Давно, іще в шістсот якомусь році,  
ну, цебто більш як три віки тому,  
коли носили шпаги ще при боці  
і розважали стратами юрму,  
коли відьом палили при народі,  
коли наук не знали ще ладом, —  
кажу, давно, кажу, у Вишгороді  
підсудна Анна стала пред судом.

Вони були нормальні і здорові,  
а ця чаклунка збила їх з пуття.  
Вночі їм сняться миші кольорові.  
Од тих мишей немає нам життя!  
Тоді суддя в судейській чорній мантиї сказав:  
— Життя — це справа без гарантії.  
Чаклунок ми караєм по закону.  
Перехрестіться, пане, на ікону.

<p>Було тій Анні, може, десять рочків, Її привів розлучений сусід. Багряне листя, кілька тих листочків, останнє листя із кленових віт було на стіл покладене, як доказ, і шаруділо тихо на сукні. Осіннє сонце, яблуко-недоквас, стояло в голих кленах у вікні. І той сусід сказав тоді у тиші: — Панове судді! Я її привів. Вона робила... кольорові миші з оцих ось жовтих і сухих листків. Ото складе листочок до листочка, два рази хукне — так і побіжать. У мене діти, в мене син і дочки, у них цяцьки так жужомом і лежать.</p>	<p>Скажіть суду: вона із димаря вночі літала чи згасила зірку? Чи вам ті миші згризли сухаря, а чи прогризли у підлозі нірку? Сусід сказав, що миші ті якраз такої шкоди не чинили зроду, що в господарстві наче все гаразд, а йдеться швидше про моральну шкоду. Суддя спитав: — Вони на вас гарчать? — Та, — каже, — ні. Але вони яскраві. — Два рази хукнув писар на печать. Сиділа тихо дівчинка на лаві. Був сірий день. І сірий був сусід. І сірий стіл. І сірі були двері. І раптом нявкнув кольоровий кіт. Залив чорнилом вирок на папері.</p>
---	--

### Аналіз вірша «Кольорові миші»

**1. Жанр:** філософська поезія.

**2. Тема:** зображення давніх часів, коли людей страчували за будь-яке чаклування, та звинувачення Анни в тому, що вона з багряного листя робить мишей. Події минулого (шістсот якийсь рік) — переслідування інквізицією (судом) індивідуальності людини, її неординарної поведінки, мислення, творчості.

**3. Сюжет.** У творі йдеться про дівчинку Анну з «шістсот якогось року», яку судять восени у Вишгороді за дивний «гріх»: з багряних кленових листочків «вона робила... кольорові миші», як повідомляє суду сусід-скаржник. Дівчинку Анну судять за те, що вона — з її незрозумілою для оточення яскравою фантазією — не така, як усі. Дівчинка не виправдовується, нічого нікому не доводить. З питань судді до сусіда, зрозуміло, що кольорові миші сусіду не зробили матеріальної шкоди, а лише моральну. «Від тієї забави немає спокою, — каже сусід — чаклунка Анна збила з пуття його дітей, які забули про свої цяцьки, адже тепер вночі їм сняться миші кольорові». Суддя виносить вердикт, але його залив чорнилом кольоровий кіт

**4. Елементи сюжету**

*Експозиція:* знайомство читача з давнім минулим, коли «...розважали стратами юрму..., палили відьом... і не знали до пуття наук».

*Зав'язка:* сусід привів десятирічну Анну до суду, звинувачуючи її в тому, що вона з багряного листя виробляє кольорових мишей, і вони завдають моральної шкоди його дітям.

*Розвиток дії:* суд над Анною.

*Кульмінація:* напруженість Анни в очікуванні вироку.

*Розв'язка:* з'явився кольоровий кіт, який залив викладений на папері вирок чорнилом, що так і не був проголошений.

**5. Конфлікт.** Неповторність ↔ стандарт, сірість ↔ індивідуальність

**6. Ідея:** засудження тих, хто за індивідуальність, творчу думку переслідує людину, звинувачує і виносить вирок на страту. Фантастичне закінчення вірша змушує замислитися про вічні істини, про нас самих, нашу здатність протистояти уніфікації і насиллю над індивідуальністю.

**7. Основна думка:** кожна людина, навіть якщо вона ще маленька, — то неповторна індивідуальність, особистість. І шлях кожної людини — то ще й шлях до самоствердження.

## 8. Символічні образи<sup>1</sup>

*Кольорові миші* – яскрава фантазія, дива, неординарність

*Сусід* – обмеженість світогляду, примітивність, буденність

*Кольоровий кіт* - диво, що врятувало дівчинку від покарання.

9. Риси характеру Анни: оригінальність, талант, неповторність, обдарованість, здатність творити дива

## 10. Художні засоби вірша:

повтори: «кажу... кажу...»; «коли..., коли...»;

епітети: «розлючений сусід»; «багряне листя»; «осіннє сонце»; «голі клени»; «сірий день»;

метафори: «чаклунка збила... з пуття», «кіт залив... вирок».

антитеза: сірий - кольорові

## Чайка на крижині

### НАДБЕРЕЖЖЯ

Кораблі прихилились бортами до тихих причалів.

Принесли свою втому в затоки оці голубі.

Тиша... Тиша в порту.

Дельта Одри вливається в далі.

Коронований гриф скам'янів на старому гербі.

Посейдонів тризубець уночі висріблює інії.

Вранці тануть сніги і злітають бурульки з дахів.

Прокидається верф.

Поясами тонких ватерліній оперізують люди борти молодих кораблів.

Старовинного замка сурорі, похмурі стіни.

Мрамурове лицарство, повалене бомбою в пил...

Надбережжя стоїть по коліна у власних руїнах,

в проростанні дерев, в шурхотінні чаїних крил.

Над Валами Хроброго розгублені меви кигичуть.

Видираються хлопці на Башту Семи Плащів...

У Щеціна - червоне, обвітрене морем обличчя

і схвильований голос корабельних прощальних гудків.

### КРИГА НА ОДРІ

В цьому році зима не вдягала білої свити.

Часом вже й приміряла, та хтось її зразу крав.

Пошукала, поплакала... Що ж робити?

Бідувала в старій із торішніх зів'ялих трав.

Як колись лютувала, стелила рядно ожеледиць.

Сперечалася з морем, несла сум'яття вітрів.

Все збиралась на силі, та не встигла огледіться,

Як проснулись дерева і на Одрі лід потемнів.

Крига буйно ломилась у відкриті двері протоки.

Лід кришився, б'ючись об каміння берегове...

І нарешті по Одрі — темній, широкій —

На останній крижині самотня чайка пливе.

— Ти куди ж розігналась? Чи бува не до самого моря?



<sup>1</sup> Символ - предметний або словесний знак, який виражає сутність певного явища

Чайки держаться гурту, а ти відпливеш одна.  
А крижина тонка. А крижина майже прозора...  
Ну, а що, як и підміє вода весняна?  
Ну, а що, коли їй та удержать тебе несила?  
затріщить і відломиться... Піде вода кругами...  
— Дивна людино! Я ж маю крила,  
Нащо крилатим ґрунт під ногами?

### КРИЛА

А й правда, крилатим ґрунту не треба.  
Землі немає, то буде небо.  
Немає поля, то буде воля.  
Немає пари, то будуть хмари.  
В цьому, напевно, правда пташина...  
А як же людина?  
А що ж людина?  
Живе на землі.  
Сама не літає.  
А крила має.  
А крила має!  
Вони, ті крила, не з пуху-пір'я, а з правди, чесності і довір'я.  
У кого - з вірності у коханні.  
У кого - з вічного поривання.  
У кого - з щирості до роботи.  
У кого - з щедрості на турботи.  
У кого - з пісні, або з надії, або з поезії, або з мрії..  
Людина нібито не літає...  
А крила має. А крила має!

### ҐРУНТ

О, Польщо! Я з Придніпров'я.  
Я гість у твоєму краю.  
Любов'ю, любов'ю, любов'ю плачу за гостинність твою!  
Люблю за легенди славні, за мову дотепну й живу.  
А може, за звичаї давні.  
А може, за дружбу нову.  
За щирість твою без прикраси, за горду вдачу й пісні.  
А може, за все це разом  
Така ти мила мені.  
Я маю тут добрих друзів.  
Живе тут кохання моє...  
Чому ж моє серце в тузі?  
Чому ж мені тяжко стає?  
І з кожним днем усе тяжче!  
Чудові є в світі краї...  
Для мене ж той край найкращий, де вирости крила мої.



Тому я не сплю ночами.  
Тому я дивлюся на схід...  
Лиш маючи ґрунт під ногами, пускатися можна в політ.

### Анкета поеми «Чайка на крижині»

1. **Жанр.** Поема

2. **Рік, місце написання.** 1958, Польща (Щецін)

3. **Збірка.** «Мандрівки серця»

4. **Історія написання.** Написати твір поетеси спонукали відвідини польського міста Щеціна. У цей час вирішувалося наболіле для жінки питання: переїжджати до Польщі разом зі своїм коханим Єжи Пахльовським чи залишатися в Україні. Підросла їхня донечка Оксана, палало в серці велике і справжнє кохання, що кликало в подорож. І водночас міцно тримало відчуття неможливості розриву з рідною землею. Подружжя розлучилося. Це розставання залишило по собі щемливі рядки поезій, пісню «Поїзд у Варшаву» і поему «Чайка на крижині», де відтворено зболені роздуми поетеси, її переживання і сумніви.

5. **Композиція «Чайка на крижині».** Твір складається з п'яти частин: «Надбережжя», «Крига на Одрі», «Крила», «Ґрунт», «Усміх», кожна з яких має свій зміст, закінчену думку, але в той же час пов'язані з перебуванням Л. Костенко у Польщі, зокрема у порту міста Щецін та ідейно-художнім змістом.

6. **Сюжет.** Лірична героїня, перебуваючи в Польщі, зокрема в морському порту Щеціна, спостерігає за красою Одри, кораблями біля причалів.

Наставала весна, скресала крига. На одній з крижин вона побачила чайку. Це підштовхнуло її до роздумів про смисл життя людини. Людина має крила, але, як птах, не літає, бо людські крила зроблені не з пуху, а з правди, чесності, довір'я, вірності в коханні, з вічного поривання, зі щирості до роботи, зі щедрості та турботи, з пісні, з надії, з поезії, з мрії.

Героїня твору любить Польщу за її легенди, мову, звичаї, дружбу, щирість, але для неї рідний край — наймиліший.

Одного разу вона побачила корабель з прапором рідного краю, який збентежив її душу і серце. І лірична героїня остаточно зрозуміла, що де б ти не був, але батьківська земля, рідний край для кожної людини є наймилішим, дорогим.

7. **Елементи сюжету**

*Експозиція:* опис портового надбережжя Щеціна, змін, які відбуваються з приходом весни.

*Зав'язка:* розмірковування поетеси над призначенням крил у людини.

*Кульмінація:* хвилювання поетеси, які викликав корабель з рідної землі.

*Розв'язка:* гостювання героїні у Польщі.

8. **Тема:** відтворення роздумів поетеси про сенс життя людини, її призначення на землі, любові до рідного краю.

9. **Ідея:** возвеличення духовних цінностей, любові до рідного краю

10. **Основна думка:** «Нащо крилатим ґрунт під ногами»? «Для мене ж той край найкращий, де вирости крила мої».

11. **Символічні образи**

*Чайка, за Ліною Костенко,* — це образ мрії, руху, крилатості

*Крила* — символ духовності, творчості, піднесеності, те, що здатне піднести над буденністю, сірістю повсякдення; уособлюють усі ті чесноти, які роблять людину Людиною: любов, дружбу, взаємодопомогу, чесність, справедливість, наполегливість, патріотизм, повагу до минулого.

**Алегоричний<sup>2</sup> образ крил.** Крилами, які тримають людину на землі, є чесність, щирість поривання, вірність у коханні, довіра, працьовитість, щедрість, поетичність, надія, мрія, тобто усе найкраще, чим ми живемо. Життя безкрилої людини, котра не вмє мріяти, сіре й нецікаве. Крила для кожного є глибоким духовним наповненням, що виявляється індивідуально

**12. Висновок.** Ліна Костенко стверджує: кожна Людина має крила! Головне - не зламати їх песимізмом, нещирістю чи байдужістю.

### 13. Художні засоби

#### «Надбережжя».

**Метафори:** «кораблі прихилились», «кораблі... принесли свою втому», «гриф скам'янів», «тризубець висріблює іній», «злітають бурульки з дахів», «прокидається верф», «надбережжя стоїть».

**Епітети:** «тихі причали», «затоки... голубі», «молоді кораблі», «суворі, похмурі стіни».

**Повтори:** «тиша... тиша...»

#### «Крига на Одрі».

**Метафори:** «зима не вдягла... свиту», «зима... часом вже й приміряла», «зима... пошукала, поплакала... мотувала, стелила... сперечалася... несла... збиралась», «дерева проснулись», «лід потемнів», «крига буйно ломилась».

**Епітет:** «Одра темна, широка».

**Риторичні запитання:** «Що ж робити?» «Ти куди ж розігналась? Чи, бува, не до самого моря?» «Ну, а що, як її розливає вода весняна?» «Ну, а що, коли їй та удержать тебе несила?» «Нащо крилатим ґрунт під ногами?»

**Риторичний оклик:** «Дивна людина!»

**Повтори:** «Ну, а що...»

#### «Крила».

**Риторичні запитання:** «А як же людина?» «А що ж людина?»

**Риторичний оклик:** «А крила має!»

**Анафора:** «А крила має!», «У кого — ...»

**Епітет:** «правда пташина»

**Антитеза:** «Землі немає, то буде небо».

### Джерела

Коваленко Л. Т. Українська література : підруч. для загальноосвіт. навч. закладів. 7 кл. / Л. Т. Коваленко. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2016.

Міщенко О.І. Українська література : підруч. для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закл. — Київ : Генеза, 2015

Павлів І. В. Уроки української літератури для 7 класу: навч. посіб. / І. В. Павлів. — К.: Дивослово, 2016.

Паращич В. В. Українська література. 7 клас: Плани-конспекти уроків.— Х.: Веста, 2010

Паращич В. В. Українська література. 7 клас : розробки уроків.— Х. : Видавництво «Ранок», 2015

Чупринін О. О. Усі уроки української літератури в 7 класі. II семестр. — Х.: Вид. група «Основа», 2015.

<sup>2</sup> Алегорія — це інакомовлення; наділення тварин, птахів, рослин, предметів рисами характеру людини. У ширшому розумінні алегорія — це спосіб двопланового художнього зображення, що ґрунтується на приховуванні реальних осіб, явищ і предметів під конкретними художніми образами з відповідними асоціаціями.